ЄВГЕН ГРЕБІНКА

МАЛОРОСІЙСЬКІ ПРИКАЗКИ

Добрым моим землякам и любителям малороссийского слова

Долгом поставляю известить почтеннейших читателей, что содержание некоторых приказок взято мною из басен Крылова и других в сем роде писателей и что в орфографии я следовал способу, принятому нашим известным поэтом Гулаком-Артемовским

ЦАП

"Мабуть, нема уже на світі правди!
Мабуть, вона уже за море утекла.
Чим я од Муцика поганший, справді?
А пані те щеня учора привезла,
Сьогодні вже йому і дзвоник почепили.
Да як моторно він бряжчить,
Як Муцик, бубличком задравши хвіст, біжить
Та гавкає на мир щосили!"
Так навіжений Цап на ввесь окіл гукав.
Хазяїн, річ таку почувши
(А по-цапиному він дещо розмишляв),
Йому дзвінок на шию намотав.
Здурів скажений Цап, ріжки назад загнувши,
Махнув борідкою, замекав, заскакав
І геть-то честію такою запишнився,
Да швидко став їй і не рад:
Бо тілько Цап стрибне у панський сад,
На шиї дзвін дзень-дзень! народ заворушився,
І гостя втришия в кошару мусять гнать.
Прийшлось бідасі пропадать.

Пройшло йому те врем’я, що бувало
Майнув де здумавши, куди б то не попало,
Поїв, пообгризав – і слід пропав,
А вибіга і долинки, і гори,
Де був – то поживився; ніхто того не знав.
Еге, я правду вам казав:
Нащо було Паньку прохаться в прокурори!

ЛЕБЕДЬ І ГУСИ

На ставі пишно Лебедь плив,
А Гуси сірії край його поринали.
"Хіба оцей біляк вас з глузду звів? –
Один Гусак загомонів. –
Чого ви, братця, так баньки повитріщали?
Ми попеласті всі, а він один меж нас
Своє пиндючить пір’я біле!
Коли б ви тілько захотіли,
Щоб разом, стало бить, вся беседа взялась.
Ми б панича сього якраз перемастили".
І завелась на ставі ґеркотня,
Гусине діло закипіло;
Таскають грязь і глей зо дна
Да мажуть Лебедя, щоб пір’я посіріло.
Обмазали кругом – і галас трохи стих;
А Лебедь плись на дно – і випурнув як сніг.

ЯЧМІНЬ

Син
Скажи мені, будь ласкав, тату,
Чого ячмінь наш так поріс,
Що колосків прямих я бачу тут багато,
А деякі зовсім схилилися униз?
Мов ми, неграмотні, перед великим паном,

Мов перед судовим на стійці козаки.
Батько
Оті прямії колоски
Зовсім пустісінькі, ростуть на ниві даром;
Котрі ж поклякнули – то божа благодать,
Їх гне зерно, вони нас мусять годувать.
Син
Того ж то голову до неба зволить драть
Наш писар волосний, Онисько Харчовитий!
Аж він, бачу…
Батько
Мовчи! Почують – будеш битий.

ЗОЗУЛЯ ТА СНІГИР

На дубі сидячи, Зозуля куковала:
"Що за годи тепер, зовсім не можна жить!
Одколи як тепло вже стало,
А гусені нема, черви зовсім так мало.
Прийшлось із голоду хоч у кулак трубить". –
"Нащо вам так квилить? Мій боже милий! –
Снігир Зозулю перебив, –
Коли б я мав ваш стан і сили,
Оцю я погань би не їв,
Щоб сей да той мене, коли б я не доскочив
Собі щодня шматок м’ясця.
От кобець – менший вас, а їсти як захоче:
Летить – і душить горобця.
Зате він з голоду ніколи не нудився". –
"Дурний! дурний! а в школі вчився! –
Зозуля Снігиру в одвіт. –
Замісто горобця я з’їм жуків десяток
Да гусені, черви десятків три в наддаток
І все-таки наїмсь; зате спитай ввесь світ,
Яка Зозуленька? Всі скажуть: птиця славна,

Живе собі, як панна,
Гуляє у садку, нічого не псує,
По гілочках намистечко кує
Да скілько літ кому прожить віщує;
Нехай же здумаю… да що тобі й казать!
Хоч злидні в пір’ї обідрать,
Ввесь птичий рід зарепетує:
"Зозуля м’ясо жре, Зозуля хищний птах!
Троха чи не бажа вона Орла із’їсти!"
Прощай тогді моє життя в садах!
Прийшлось би утікать хоч за море без вісти,
Так лучче ж тута жить – да зводить черв’ячків".
Хто хоче полюбить суддю-грошозаплода,
Про його розпитай панів,
А не питай у простого народа.

ВЕДМЕЖИЙ СУД

Лисичка подала у суд таку бумагу:
Що бачила вона, як попеластий Віл
На панській винниці пив, як мошенник, брагу,
Їв сіно, і овес, і сіль.
Суддею був Ведмідь, Вовки були підсудки.
Давай вони його по-своєму судить
Трохи не цілі сутки.
"Як можна гріх такий зробить!
Воно було б зовсім не диво,
Коли б він їв собі м’ясиво", –
Ведмідь сердито став ревіть.
"А то він сіно їв!" – Вовки завили.
Віл щось почав був говорить,
До судді річ його з починку перебили,
Бо він ситенький був. І так определили
І приказали записать:

"Понеже Віл признався попеластий,
"Що він їв сіно, сіль, овес і всякі сласті,
Так за такі гріхи його четвертувать
І м’ясо розідрать суддям на рівні часті,
Лисичці ж ратиці оддать".

ПШЕНИЦЯ

Я бачив, як пшеницю мили:
То що найкращеє зерно
У воду тільки плись, якраз пішло на дно,
Полова ж навісна пливе собі по хвилі.
Привів мене господь побачить і панів:
Мов простий чоловік, там інший пан сидів,
Другі, задравши ніс, розприндившись, ходили,
І здумав зараз я, як тільки поглядів,
Що бачив, як пшеницю мили.

СОНЦЕ ДА ХМАРИ

Ось Сонечко зійшло, і світить нам, і гріє,
І божий мир, як маківка, цвіте;
На небі чистому ген Хмара бовваніє.
Та Хмара надулась і річ таку гуде:
"Що вже мені се Сонце надоїло,
Чого воно так землю веселить?
Хоч я насуплюся, воно таки блищить.
Я полечу йому назустріч сміло,
Я здужаю його собою затемнить".
Дивлюсь – і Хмарами півнеба замостило,
На Сонечко мов ніччю налягло.
А Сонце вище підплило
І Хмари ті позолотило.

ГОРОБЦІ ДА ВИШНЯ

Глянь, глянь, летять, да їх летить чимало,
Куди оце летять з оселі Горобці?
Дивлюсь, у сад побрались молодці.
На Вишеньці їх геть-то насідало,
І бенкет зараз підняли;
Цвірінькають, джеркочуть, знай, на Вишні
Із ранку самого до пізньої пори.
Я простий чоловік, то й взяв собі на мислі,
Що Вишеньці моїй предобре у саду,
Що їй превесело, бо як край єї йду
Або і так коли зирну у сад із хати,
Все зволять горобці по гілочках скакати.
Ось тиждень, як не був, дивлюсь – кат його ма!
На Вишеньці гостей нема.
Чого лишень вони літати перестали?
Як розібрав, бодай і не казать!
Ох! поти жевжики вчащали,
Поки всі ягоди на Вишні обдзюбали –
Тепер до бідної ніколи не летять.

БУДЯК ДА КОНОПЛИНОЧКА

"Чого ти так мене, паскудо, в боки пхаєш?" –
На Коноплиночку в степу Будяк гукав.
"Да як рости мені? І сам здоров ти знаєш,
Що землю у мене з-під корінця забрав".
Бува і чоловік сьому колючці пара:
Людей товче та й жде, щоб хто його кохав.
Я бачив сам таких і, може б, показав,
Та цур йому – розсерджу комісара!

ВЕРША ТА БОЛОТО

Рибалонька, митець усе в воді ловити,
Бажаючи поймать в’юнів,
В Болото Вершу засторчив.
Довгенько щось вона там мусила сидіти,
Язик жіночий є, да нічого робити
(А зроду, мабуть-то, що не плоха була),
Так лаяти Болото почала:
"Оце поганая багнюка!
Глянь, пузириться як, знечев’я клекотить.
Тут певнеє ніщо ні ходить, ні сидить,
Одна черва, мовляв, кишить.
Да деколи повзе по куширу гадюка,
Уже коли б тут воленька мені!..
Таке ж бридке, таке мерзенне,
Поржавіло, від жабуру зелене,
Не хочеться паскудиться в багні,
А то б..."
Що ж їй Болото одвічало?
"Де ти сама, добродійко?" – спитало.
А Верша гомонить на дні.

МАКІВКА

У лузі Маківка весною зацвіла,
Проміж других квіток як жаром червоніла;
До єї раз у раз літа бджола,
Бабок, метеликів над нею грає сила.
Пройшов день, два, і з неї цвіт опав,
І Маківка осиротіла;
Бджола на іншій квітці сіла,
Ту погань метелів мовби лихий забрав.
Дівчино-серденько! жартуй, поки є врем’я,
Жартуй, да не глузуй із бідних парубків;
А то мине весна твоїх годів,
Покине і тебе дияволове плем’я.

РОЖА ДА ХМІЛЬ

Охріме, дядечку! будь ласкав, схаменись,
Ти чоловік і з хлібом, і з волами,
І грошики у тебе завелись.
Який тебе лихий ізніс
І побратав з панами?
Покинь їх, хай їм цур, із ними не водись;
А то коли к тобі не заверни у хату,
Ти з благородієм сидиш запанібрата
І чарка катержна гуляє по столі.
Чи то в село лихий примчить якого
Паничика, мовляють, судового –
Та сарана живе на твоєму добрі.
Або і возний сам, червоний, ніби квітка,
Деньків по п’ятеро кружляє у тебе;
А коней-калічі повнісінька повітка
Твоє сінце скубе.
Тим часом хліб давно у полі половіє;
Його і птиця б’є, і вітер марно сіє;
А дядько мій ґуля;
З письменними по чарці да по парці,
Останній шаг витрушує шинкарці.
Рівняться з ними нам сам бог не позволя:
То, сказано, – пани, щоб день у день гуляли,
А ми, неграмотні, щоб хліба заробляли.
Охріме! не зробись сміховищем села,
Покинь, кажу, панів, водиться з ними годі!
Ось слухай. У мене недавно на городі
Червона Рожа зацвіла,
І треба ж, на біду, край неї Хміль пустився;
Ізпершу гарно страх з сусідкою він жив.
Дивлюсь, аж приятель за гілку зачепився,
А трохи згодом глядь – всю Рожу оповив.
І бідная вона змарніла,

Поблідла, далі пожовтіла;
А проклятущий Хміль, як рута, зеленів.

МОГИЛИНІ РОДИНИ

Ось чутка степом полетіла
(На що то гріх не підведе),
Що у степу якась Могила
Дитину швидко приведе.
Про диво сеє як почули,
То люди зараз в степ майнули,
Старий і молодий к Могилі, знай, іде.
Крий боже, народу якого там зобралось!
Як об Іллі в Ромні;
Буцім там місто починалось.
Де не взялись міняйли й шинкарі
І підняли між себе галас;
Чумак із сіллю став, із дьогтем дьогтярі
І красти бублики шатнули школярі;
Сластьони шкварились, сидухи цокотіли;
Про Лазаря старці під кобзу голосили;
"Холодний квас!" – москаль між народом гукав
Знічев’я, а базар в степу як треба став.
Хрещений люд хоча гуляє,
Та на Могилу все раз по раз позирає,
Чи швидко вродиться те чадо степове;
Могила ж стогне, мов сопе, мов тяжко дише,
Боками сивими колише
І з лиха на ввесь степ реве.
Народ дивується, да їсть, да п’є горілку.
Вже панський стадник Опанас,
Покинувши товар, що пас,
З кишені витягнув сопілку
Да як утне московського бичка!
Підківки зараз забряжчали,

В кружку дівчата танцювали;
Москаль покинув глек та садить гоцака.
Аж ось – лулусь щось під ногами,
Загоготів якийсь підземний глас;
Базар утих, баби замовкли під возами,
Із ляку упустив сопілку Опанас,
І люди, хрестячись, баньки повитріщали:
Могила тріснула, і те дитя, що ждали,
На божий світ сусіль – як пить дало!
Та що ж за чадо те було,
Що тільки гомону між нами наробило?
"Мабуть, підсудок?" – "Ні!" – "Так лев?" – "Ні!" – "Так мішок
З дукатами?" – "Ні, ні!" – "Так папорті цвіток?"
"Але ж!" – "Так, з нами хресна сила!
Мабуть, вона полубіса вродила?"
"Не втяв!" – "Так вилила козацького коня?" –
"Ні, просто привела руденьке мишеня".

ШКОЛЯР ДЕНИС

Миряне, слухайте, щось маю вам сказать:
От сих різдвяних свят, на самої Меланки,
Дурний школяр Денис, запрігши шкапу в санки,
Із школи поспішав до батька ночувать,
Щоб завтра по закону,
Як слідує, пашнею засівать.
Пізнавши шкапа шлях додому,
Смикнула раз, другий – і хлопця понесла.
Хоть здержав він її, да злість його взяла;
Хотів би проучить, да бить її боявся,
А треба ж і себе чим-небудь показать, –
Так по оглоблях ну малахаєм шмагать.
Як тільки пан із паном зазмагався,
Дивись – у мужиків чуприни вже тріщать.

СОНЦЕ ДА ВІТЕР

Із Вітром Сонечко розгуторило мову
Про силу, бачите, хто з них модніший був.
Звичайно за словцем балакали по слову,
А далі Вітер так на заклад навернув:
"Чи бачиш, їде ген собі козак по полю?
Як цупко він нап’яв на плечі кобеняк!
Хто з плеч зірве його додолу,
Хай буде той уже моцак".
"Іносе, дми собі!" – так Сонечко сказало;
І Вітер шпарко полетів.
Надворі дуже сумно стало,
По небу хмари скрізь погнало,
А Вітер по землі, крий боже, заревів,
Наліг на козака, з його одежу цупить.
Зігнувся на коні козак,
До себе горне кобеняк
Та, знай, нагайкою по ребрах шкапу лупить.
Хуртовина назад бідаху пре,
За поли смикає, відлогу з плеч гирує,
Аж шлях курить, трава в степу хвилює,
А все одежі не здере.
Дув, дув, аж потом ввесь облився,
Із моці вибився, сердешний набік плись.
Ось розгулялося, і Сонце з хмари блись,
Мов божий мир ізнову народився.
Козак перехрестився,
Кобилку зараз зупинив,
Бо страх горюшну заморив,
Поплівся стежкою ходою, потихеньку.
А сонце гріє все та гріє помаленьку,
Угріло божий світ, почув тепло козак
Да й скинув кобеняк.

ГАЙ ДА СОКИРИ

По Гаю темному туга велика ходить,
Сокири й Топори затіяли войну,
Гай хочуть сплюндровать і пущі всі пошкодить;
Война ся навела на дерево суму;
Дуби задумались, осики затремтіли,
І клен гнучкий, і в’яз із лиха вниз нагнувсь.
Аж ось Сокири вже в Гаю забрязкотіли,
І дуб найстарший усміхнувсь.
"Не бійтесь! – він гукнув. – Того я і жахався,
Як з топорищами сі навісні прийдуть,
Аж дерев’яний рід заліза одцурався!
Без дерева вони самі нас да не втнуть,
От-то було б… але – нехай йому абищо,
Якби з Сокирами прийшли і Топорища,
Тогді-то був би нам капут".
І справді, скілько тут Сокири не бряжчали,
Ні дубчика, ні липки не стяли
І тільки де-не-де що кору пописали
Да і додому з тим пішли.

ВІЛ

"Мабуть, на небі звісно стало
(Про себе Віл в кошарі гомонів)
Про те, що ввесь мій вік я все за двох робив
Да й витерпів-таки чимало, –
Що в плузі силковавсь, копиці волочив,
Із ранку у ярмі до півночі ходив,
І ще щодня бував і битий!
Хазяїна не раз я проклинав, –
Тепер зовсім не той хазяїн став:
У мене вдоволь їсти й пити,

Несуть мені і солі, і крупів,
Овса і висівок наїстись трьом би стало".
Аж тут хазяїн шасть у хлів
І, взявши за роги Вола, під ніж повів,
Бо, сказано – його годовано на сало.
Ти змалку так любив мене, як пугу пес;
Чого ж так лащишся до мене, Йване?
Чи знаєш, що як ти чоломкаться ідеш,
Чогось мене морозить стане.

ГРІШНИК

В далекій стороні, в якій, про те не знаю,
Мабуть, в Німещині, а може, і в Китаї,
Хтось разом оженився на трьох жінках.
Загомонів народ, почувши гріх великий,
Жінки голосять так, що стріх:
"Глянь, що се коять чоловіки!
Як їм по три нас можна брать,
Так хай позволять нам держать їх хоч по п’ять".
Ґвалтують, сказано, навспряжки цокотухи.
Ось сяя вісточка і до царя дойшла,
А цар був, мабуть, не макуха,
Розлютовався він, і злість його взяла.
"О! почекайте лиш, не буде в вас охоти
За живота чортам служить!" –
Цар грізно загукав і люльку став палить,
І в люльку пхав огонь, і люлька гасла в роті,
А далі схаменувсь, за радою послав.
Як слідує, в празничному наряді,
Пред очі царськії совіт вельможний став.
Цар двічі кашлянув, рукою ус розгладив
І річ таку премудрую сказав:
"Пребеззаконія на світі завелися,
А гірше, що в моїй землі!

Мені до уст сьогодні донесли –
Один паливода (і цар перехрестився)
На трьох жінках женився.
Щоб царству цілому за його не терпіть
Біди од праведного неба,
Його вам осудити треба
І смерть страшну йому зробить.
Хай царству усьому в науку
Він витерпить такую муку,
Щоб з ляку більш ніхто в такий не вскочив гріх.
Крий боже, щоб над ним хто з вас змилосердився!
Щоб луснув я, щоб я до вечора сказився,
Коли не поведу на шибеницю всіх!"
Як річ таку суддя дослухав,
Низенько поклонивсь, потилицю почухав
І ну з підсудками про діло мізковать.
Над ним морочились трохи не тиждень цілий,
І тілько що пили, а мало, кажуть, їли,
І так меж себе присудили,
Щоб Грішнику тому всіх трьох жінок оддать.
Народ сміявсь, і всі були в заботах,
Що раду перевіша цар,
Аж завтра дивляться, а та погана твар,
Той Грішник, сам себе повісив на воротях.

ВОРОНА І ЯГНЯ

Орлу схотілось попоїсти;
Піднявсь угору птичий цар
І вгледів відтіля, що край ставка овчар
Онучі прати мусив сісти,
Отара ж попаски попхалась навмання.
Орлу се по нутру; зложивши моцні крила,
Опукою з гори – аж вітром зашуміло –
Орел ушкварив на Ягня,

Підняв його і геть потеребив за гору.
І треба ж, що на сюю пору
Пило біля ставка дурне Вороненя.
Страх полюбилося йому цареве діло,
І думає: "Чому ж сього я не зроблю?
Да не Ягня, а барана вхоплю".
Дивлюсь – воно угору полетіло
Да й пуць на шию барану
І, кігті вплутавши йому у вовну білу,
Смикнулося нести, да ба! Вага не в силу:
Баран важенький і Орлу.
Воно вже стямилось, мерщій би полетіло,
Так із шерсті не виплутає ніг.
Дурне моталося, поки овчар прибіг
І, гарненько йому обскубши крила,
На іграшку дитині дав.
Мабуть, господь так світ создав,
Що менший там не втне, де більший геть-то зможе,
Що дядькові пройшло, ти не роби, небоже,
Щоб крилець хто не обчухрав.

ЗЛИЙ КІНЬ

Учора мій сусід купив собі Коня
Із табуна, татарського, презлого,
Такого жвавого, такого вже баского!
Дивлюсь: сусід і вся його сім’я
Уздечки не напнуть на його.
Сусід сусідів кликать став
І могорич пообіщав,
Щоб тільки помогли йому Коня упорать.
Народ зійшовсь та гук такий підняв,
Мов цілину п’ять плугів орють.
А Кінь жахається да рже,
На дибки спиниться да гривою мотає,

То піде бокаса, то б’ється і кусає.
Котрий сміліший був, то вже
Од Коника тікає.
Прийшлось сусідові, мовляв, хоч сядь да й плач.
Аж дивляться, іде Петро Деркач –
Розумний чоловік і в конях силу знає –
Іде і здалеку чуприною киває.
Прийшов – і ввесь базар нікчемний розігнав
І сміло до Коня побрався потихеньку,
Все свистячи, повагом, помаленьку,
Все гладив, подивлюсь – уже і загнуздав.
Пани! чи чули, як Деркач коня поймав?

МІРОШНИК

На річечці якійсь маленькій
Стояв собі млинок, і в нім Мірошник жив.
Хоч невеличкий млин, да, знаєш, чепурненький;
Раз по раз, день у день крутивсь, і гуркотів,
І хліба вистачав хазяїну чимало.
Коли не забредеш к Мірошнику бувало,
У його є і хліб, і сіль, і сало,
Чи то в скоромний день – із маслом буханці,
Книші, вареники і всякі лагоминки;
У п’ятницю – просіл, з олією блинці,
Пампушки з часником, гречаники, стовпці.
Обідать він, було, не сяде без горілки,
А в празник піднесе і чарку калганівки.
Мірошник паном діло жив.
І треба ж, на біду, позаторішню весну
Його лихий поніс чогось за Десну.
Хоч не багацько проходив,
Зате багато бачив світа:
Побачив він, як Сейм, мов бішений, шумів
І як Десна ревла несамовита,

Мабуть, ворочавши не п’ятдесят млинів.
Вернувсь Мірошник наш додому,
До церкви прямо почухрав
Да богу молиться святому,
Щоб він акафісти його не в гнів приняв
І річечку його зробив Десною.
"Або хоча, як Сейм, такою –
Тогді б то вже я пановав!"
Молебні день у день спасителеві править,
У ставники свічки по десять хунтів ставить,
Все молиться, ні їсть, ні п’є, ні спить…
"Земляче! Бог з тобою!
На тебе десь туман у Литві навели.
Хіба забув ти, що великою водою
Ворочають великії млини?
Їх німці будувать уміють,
А вже не зляпає наш брат;
Вони самі товчуть, і віють,
І мелють борошно, і сіють,
Здається, що самі й їдять.
А млин хоч чепурний у тебе,
Та не для бистрини". – "Балакайте про себе!
Мірошник заворчав і рукавом махнув.
Його молитви бог почув:
По небу вітерок дмухнув –
Як ворон, небо почорніло;
Шварнула блискавка – грім грюкнув і загув
Із хмар, як з лотоків, водою зашуміло.
Маленька річечка, що так тихенько йшла,
Заклекотіла, заревла
І через греблю покотила.
Як на осиці лист, тремтить млинок од хвилі,
Вода напре, дивись, то вискочить гвіздок,
То паля тріснула, то заставку розбило,
А далі і знесло млинок.

Схопивсь Мірошник, да пізненько:
Що поки йшла вода маленька,
Щодня він хліба мав шматок.
Літ з десять був у нас суддею Глива.
Да, знаєш, захотів на лакомий кусок,
В Полтаву перейшов: там, кажуть, є пожива.
Велика там вода, хоч є й багато млива…
Глядіть, добродію, чи ваш міцний млинок?

ВОВК І ОГОНЬ

У лісі хтось розклав Огонь.
Було то восени вже пізно;
Великий холод був, вітри шуміли [г]різно,
І била ожеледь, і сніг ішов либонь;
Так, мабуть, чоловік біля багаття грівся,
Та, ідучи, й покинув так його.
Аж ось, не знаю я того,
Як сірий Вовк тут опинився.
Обмерз, забовтався; мабуть, три дні не їв;
Дрижить, як мокрий хірт, зубами, знай, цокоче,
Звірюка до Огню підскочив,
Підскочив, озирнувсь, мов тороплений, сів
(Бо зроду вперше він Огонь узрів):
Сидить і сам собі радіє,
Що смух його Огонь мов літом сонце гріє.
І став він обтавать, аж пара з шерсті йде.
Із льоду бурульки, що, знай, кругом бряжчали,
Уже зовсім пообпадали.
Він до Огню то рило підведе,
То лапу коло жару сушить,
То біля полом’я кудлатий хвіст обтрусить.
Уже Огонь не став його лякать.
Звірюка думає: "Чого його бояться?
Зо мною він як панібрат".

Ось нічка утекла, мов стало розсвітать,
Мов почало на світ благословляться.
"Пора, – Вовк думає, – у лози удирать!"
Ну що б собі іти? Ні, треба попрощаться:
Скажений захотів Огонь поцілувать,
І тільки що простяг своє в багаття рило,
А полум’я його дощенту обсмалило.
Мій батько так казав: "З панами добре жить,
Водиться з ними хай тобі господь поможе,
Із ними можна їсти й пить,
А цілувать їх – крий нас боже!"

УТЯТА ДА СТЕП

Минулися гречанії жнива;
Семен натяг кожух на плечі;
Тепло пройшло, дітвора лізе к печі.
Замерзло поле скрізь, рілля, стерня, трава
Сніжечком біленьким припала.
Бідашний Степ став сумовать;
Пташки, що влітку так співали,
У ірій вже поодлітали,
І тільки край ставка оставсь табун Утят.
Чи крижні то були, чи то були чирята,
Про те нам байдуже, а сила тільки в тім,
Що Степ іще не був пустий зовсім;
Дивлюсь, було, знялись з води Утята,
Закахкають і ну Степом кружлять,
І видно все-таки, що сеє не пустиня,
Аж ось уже й вони летять.
"Куди вас враг несе до гаспидського сина! –
Почав Утятам Степ казать. –
Хіба ви хочете мене покинуть?
А я ж вас літом годував,
І просо, і овес, і гречку вистачав;

Без вас хіба мені з нудьги сказиться?"
"Улітку на тобі усякий хліб стояв;
На себе глянь тепер, який ти сивий став:
Останній колосок холодний сніг сховав,
І нічим нам біля тебе живиться;
А голод за що нам терпіть?" –
Сказали Утята і ну швидчій летіть.
Чи знаєте ви сивого Кондрата?
Женився на дівці він та й мусить ще кричать,
Що жінка щось його глядить не дуже хати.
Мабуть, що упада їй діду одвічать,
Як сивому Степу одрізали Утята.

РИБАЛКА

Хто знає Оржицю? А нуте, обзивайтесь!
Усі мовчать. Гай-гай, які шолопаї!
Вона в Сулу тече у нашій стороні.
(Ви, братця, все-таки домівки не цурайтесь.)
На річці тій жили батьки мої
І панства чортів тиск: Василь, Іван, Микола,
Народ письменний страх,
Бував у всяких школах,
Один балакає на сотні язиках.
Арабську цифиру, мовляв, закон турецький,
Все тямлять, джеркотять, як гуси, по-німецьки.
Подумаєш, чого то чоловік не зна!
Да не об тім, бач, річ. Усю торішню зиму
Рибалка ятером ловив в тій річці рибу;
Рибалка байдуже, аж ось прийшла весна,
Пригріло сонечко, і з поля сніг погнало;
У річку сніг побіг, і Оржиця заграла
І ятір, граючи, водою занесла.
"Уже ж вона мені отут сидить в печінках,
Ся річка катержна! – Рибалка став казать. –

Куць виграв, куць програв, ось слухай лишень, жінко:
Піду я до Сули скажену позивать!"
І розні деякі казав, сердега, речі,
Із злості, як москаль, усячину гукав;
А далі почепив собі сакви на плечі,
У люльку пхнув огню, ціпок у руки взяв
І річку позивать до річки почвалав.
Чи довго він ішов, чи ні, того не знаю;
Про те ніколи сам Рибалка не казав;
А тільки він дойшов, як слідує, до краю,
Сула шумить, гуляє по степам.
Рибалка дивиться і очі протирає,
Не вірить сам своїм очам:
Бо по Сулі – чорти б їх мучив матір –
Пливуть хлівці, стіжки, діжки, усякий крам
І бідного його ниряє ятір!
Здихнув Рибалочка да і назад поплівсь.
А що, земляче, поживився?
Ось слухайте, пани, бувайте ви здорові!
Еге, Охріменко дурний:
Пішов прохать у повітовий,
Що обідрав його наш писар волосний.

СОЛОВЕЙ

"Хто не вгадає? я?
Оце городять небилицю!
Щоб не пізнав я Солов’я,
Щоб не пізнав сю гарну птицю;
Як тілько оком наведу,
То і вгадаю, де співака", –
Так дядькові казав небіж Грицько Підсака.
"Ходімо, я тебе до лісу поведу,
Усякої там птиці є багато.
Та буде сором, пане-брате,

Коли б ти Солов’я ізразу не пізнав", –
Грицькові дядько одвічав.
І ось вони дойшли до гаю;
По гаєві усякий птах літає,
Щебече хто, хто свище, хто гуде,
Аж округи луна іде.
Небіж
Ось-оськде Соловей! Який червоногрудий!
А дметься як, мабуть, великий пан!
Уже то неспроста в його такий жупан.
Дядько
Та годі, годі, Грицьку, буде
Ту погань, Снігира, хвалить!
Ся птиця не співа, а як усе щебече,
Вона в гурті як-небудь засвистить;
А більше, голову похнюпивши меж плечі,
Насупившись сидить.
Небіж
Так цитьте лишень, ось я зараз угадаю:
Я сучий син, коли оце не він!
Увесь мов золотий, а крильця чорні має.
Дядько
Та будеш, Грицьку, сучий син:
Се просто Іволга зоветься;
Вона із саду в сад літа,
То вишні гарно об’їда,
То оббива горох, а в співи не вдається.
Небіж
Так ось коли побачив співака!
Яка мальована та штучна птиця!
Вертиться, джеркотить, по дереву скака –
От се то Соловей.
Дядько
Се навісна Синиця!
І довго так небіж дурненький

Меж птицями знаходив Солов’я;
А Соловей собі сіренький
Над ним співав, сховавшись меж гілля.

ДЯДЬКО НА ДЗВОНИЦІ

Ізліз мій дядько на дзвоницю
Та, знай, гука: "Оце кумедія яка!
Всі люде на землі, мов ті перепелиці:
Здається більший з них не більше п’ятака.
Гай, гай! Які ж вони дрібненькі!
Так ось коли я їх, як треба, розібрав!"
А мимо йдучи, хтось на дядька показав
Та, далебі, мене спитав:
"Що то таке, чи щур, чи горобець маленький?"

ХЛОПЦІ

Учора я дивився, як хлопці
Гуляли на толоці:
Здається, крам там продавав один,
Другі в опуки тощо грали,
То в дучку булку заганяли,
А далі здумали скакати через тин.
Хлоп’ята там були і прості, і письменні,
І кожний з них по-своєму скакав:
Один летів як навіжений,
Знай, визвірився на тин та біля його й став;
А інший, голову, мов той москаль, задравши,
Пряменько витягнувсь та й скочив через тин,
Та як же врізався об землю, вражий син,
Колошу розідравши.
А виборного хлопченя
Так скаче високо, так здорово літає!
Воно мале зовсім, од чого ж так скакає? –

Собі подумав я
Та й придивляться став: аж сеє бісеня
Як хоче скочить, то аж в землю присідає
Та й присне разом відтіля!
Як не крути, а правди нігде діти:
Коли б, як виборного діти,
І другі вміли присідать,
То, може б, і вони зуміли так скакать.